

СТАНОВИЩЕ

от професор доктор Светослав Тодоров Овчаров

НАТФИЗ „Кр. Сарафов“,

професионално направление 8.4.Театрално и филмово изкуство

за представените материали: филм „Лятото на Мона Лиза“ и теоретична разработка „Феноменологичен анализ на художествено-документален филм „Лятото на Мона Лиза“

на кандидата главен асистент доктор Елизавета Боева

в конкурса за „доцент“, обявен от НБУ

по професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство

Без съмнение представените материали в обявения конкурс за „доцент“ ни срещат с ярка творческа личност. Главен асистент доктор Елизавета Боева респектира с познания в различни области на изкуството, изкуствознанието, историята, живописата, музиката, криминологията, архитектурата, психоанализа, журналистика, ПР, и много други области на човешкия дух. Избраната от кандидата форма на защита е оригинална, а дори може да се стори някому и екстравагантна: авторът предлага собствения си филм и едновременно с това прилага към него обстоен феноменологичен анализ. По същността си в предлаганите материали се обединяват две начала на художественото творчество: спонтанността на създаване на художественото произведение (филма) и аналитичния подход на критически анализ. Дотолкова, доколкото спонтанността предполага безсъзнателност на действието, а анализът – тъкмо обратното, то в предложените материали ние виждаме „обединяване

на необединимото". Бихме могли да си помислим, че това е твърде амбициозна задача, ако не познавахме предишните теоретични работи на д-р Боева. Подобно на предлаганите сега филм и текст и теоретичните ѝ разсъждения изложени в докторската ѝ теза („Битници и хипита. Америка, 1947 - 1972") ни въвличаха във въртоп от исторически и културологични факти, обилно поръсени с житейски истории и интервюта от първа ръка. В тази докторска работа изследването на проблема „на терен" вървеше ръка за ръка с кабинетното осмисляне. Резултатът беше респектиращ като научно обобщение. Сега имаме възможност да видим следващият опит на д-р Боева на същото методологично поле. Предлаганата методология е сходна, което ни дава основание да мислим, че не е плод на случайно хрумване, а израз на мироглед, на стил. А „стилът, това е човекът".

Историята на теоретичната мисъл познава множество случаи на блястящи анализи на собственото творчество, направени от големи режисьори. Сигурно най-крайният пример за такъв анализ е Сергей Айзенщайн и неговите разсъждения върху монтажа и природата на киното, изведени от собствените му филми. С присъщия си всеулавящ талант Айзенщайн подлага на дисекция всеки кадър, всяка монтажна връзка от филмите си. Изводите, които прави са мощни, водят до отваряне на неподозирани пространства в осмислянето на кинематографа. Както всички знаем, основната причина Айзенщайн да се заеме с теоретична работа върху собственото си творчество е невъзможността да снима филми. Поставен в смазващото менгеме на сталинската цензура, той тренира ума си, художествената си рефлексия, ерудицията си върху материала, който познава най-добре: собствените си филми. Не би било пресилено да кажем, че при Айзенщайн теоретичното осмисляне е равностойно породено от принудата и вътрешната необходимост. Ако при всепризнатия класик на киното теорията е резултат на **тоталната невъзможност** за друга

художествена реализация, то в предлагания от д-р Боева труд виждаме резултат на **тоталната освободеност** за творчество. Конкретния филм не се затваря в рамките на собственото си съществуване, а търси още пътища на съществуване – в случая чрез теоретично осмисляне на художествения процес по създаването му.

В средствата си теоретичната работа изследва систематично множество компоненти на филмовия разказ: създаването на филмов сюжет и поддържане на напрежение, работа с актьора, работа с пространството, работа с изображението, монтаж, музикално оформление. Всеки от тези компоненти е анализиран последователно и систематично, което демонстрира познаването на филмовия процес в дълбочина. Както споменах и по-горе, любопитен е начинът, по който от конкретните кадри (човек гледа през замъглен прозорец) се достига до мисловна верига, свързваща цели планини от художествени факти. И понеже става зума за замъгления прозорец, ще си позволя за малко отново да се върна към теоретичното творчество на Айзенщайн. Известна ви е неговата патетична разкадровка на „скупата на мъглите“. В нея той аргументирано излага едновременното съществуване във филмовото пространство на „Броненосецът Потьомкин“ на водата, огъня и въздуха. Догарящата свещ в ръцете на убития матрос, оловната повърхност на водата и сивите воали на мъглите са доведени до най-висока, космична степен на обобщение. Струва си да цитираме за миг и спомените на оператора на филма Едуард Тисе, според когото просто в този снимачен ден имало мъгла, не можело да се снима и той направил с камерата няколко произволни панорами, просто така, за да упражнява занаята... Тези несанкционирани от режисьора Айзенщайн кадри, легнали в основата на великото обобщение на теоретика Айзенщайн... Явно мъглата има своето запазено място както в световната кинопрактика, така и в теорията на филмовото изкуство.

Беше ми любопитно да следя мисълта на д-р Боева, както във филма, така и в теоретичната работа. Предлаганите свободни връзки между факти, места, личности, минало, настояще, документалност и фикция демонстрират огромната ѝ култура и непресъхващ интерес към света на изкуството. И филмът, и теоретичната работа са направени живо, увлекателно и подкупващо достоверно. Искам да обърна внимание върху теоретичното изследване, което може да бъде едновременно четиво в изкуствоведско списание, и издадено в подлистник на ежедневник. И на двете места този текст би имал своите възторжени почитатели.

В заключение мога да кажа, че предложените в конкурса за „доцент“ материали от д-р Елизавета Боева са оригинални и имат приносен характер в педагогическата практика. Смятам, че всяко висше училище в страната би се радвало да има в редиците на академичния си състав преподавател с капацитета на главен асистент доктор Елизавета Боева. Изразявам категоричната си положителна оценка и гласувам „да“ в конкурса за назначаването на главен асистент доктор Елизавета Боева за „доцент“.

София, 22 февруари 2016 г. професор доктор Светослав Овчаров